

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים בעניינים מנהליים

ע"ם 8675/11

לפני: כבוד השופטת מ' נאור
כבוד השופט ע' פוגלמן
כבוד השופט י' עמית

המערער: מספן מזמור טדסה (Mespen Mezmor Tedessa)

נגד

המשיבים: 1. יחידת הטיפול במבקשי מקלט
2. מנהל מינהל האוכלוסין
3. משרד הפנים

ערעור על פסק-דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו
בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים (כב' השופטת מ'
סוקולוב) בעת"מ 53634-06-11 מיום 2.11.2011

תאריך הישיבה: כ"ו בניסן התשע"ב (18.4.2012)

בשם המערער: עו"ד יוהנה לרמן; עו"ד מאיה יציב

בשם המשיבים: עו"ד עומרי אפשטיין

פסק-דין

השופט ע' פוגלמן:

ערעור על פסק-דינו של בית המשפט לעניינים מנהליים בתל אביב-יפו (כב' השופטת מ' סוקולוב), שבגדרו נדחתה עתירת המערער, אזרח אתיופיה, נגד החלטת המשיבים לדחות את בקשתו למקלט.

1. המערער נכנס לישראל שלא כדין ביום 20.4.2010 דרך גבול מצרים. ביום למחרת, נעצר המערער על-ידי כוחות הבטחון ונערך לו תשאול בסיסי בשפה האמהרית. המערער טען כי הוא אזרח אריתריאה, הגם שכפי שהתברר בהמשך הוא נולד באתיופיה והתגורר שם כל חייו. בדו"ח התשאול נכתב כי אביו של המערער נפטר בשנת 1995, אך

הוא אינו יודע היכן. עוד צוין כי אימו, בת-זוגו וילדו מתגוררים בדברה זית (המוכרת גם בשם "בישופטו" – עיירה הנמצאת בקרבת בירת אתיופיה, אדיס אבבה). ביום 27.4.2010 נערך למערער שימוע לפני ממונה ביקורת גבולות, שם טען כי הוא אינו דובר את השפה האמהרית אלא רק את שפת האורומו (Oromo). כל שהובהר מדבריו הוא כי מדובר ביליד אתיופיה. בתום השימוע הוצאו נגד המערער צו הרחקה וצו משמורת. ביום 29.4.2010 הובא המערער לפני בית הדין לביקורת משמורת של שוהים שלא כדין (להלן: בית הדין למשמורת), אולם המתורגמנית לשפה האמהרית לא הצליחה לתקשר עימו, ו"אף מילים בסיסיות בשפה האמהרית.... [המערער] עושה עצמו כלא מבין ואינו משתף פעולה". נוכח קביעה זו, הותיר בית הדין למשמורת את צו המשמורת על כנו. ביום 6.6.2010 התקיים דיון נוסף בעניינו של המערער בבית הדין למשמורת, שבו טען המערער כי יש לו בעיה פוליטית במדינתו. צו המשמורת נותר על כנו.

2. ביום 13.10.2010 נערך למערער ריאיון ביחידת הטיפול במבקשי מקלט במשרד הפנים (RSD) (להלן: יחידתתה-RSD). בריאיון נכח מתורגמן לשפה האמהרית מטעם חברת שירותי התרגום "פרוטוקול", ואולם לאחר שהמערער שב וטען כי אינו דובר את השפה, נעזרו המראיינים באדם המוחזק במשמורת, הדובר את שפת האורומו. בריאיון טען המערער כי הבעיות שהביאו אותו לעזוב את אתיופיה החלו בשנת 2004. לטענתו, אביו והוא היו בדרכם לביתם, וארבעה חיילים פדראליים תפסו את אביו ונטפלו אליו. לאחר שהאב ניסה לברוח מהחיילים, הוא נורה על-ידי אחד מהם ומת. המערער טען כי הוא אינו יודע מדוע החיילים נטפלו לאביו, וכי האחרון מעולם לא עסק בפוליטיקה. באותה שנה, כך לטענתו, הוא הצטרף למפלגת "אונג" ותפקידו היה לשכנע אנשים להצטרף למפלגה ולפעול נגד הממשלה. פעילות זו נמשכה במשך שנה אחת בלבד עד לבחירות הכלליות שהתקיימו באתיופיה (בחודש מאי 2005). לדבריו, הוא נעצר ארבע-חמש פעמים לאחר מכן למרות שחדל לעסוק בענייני המפלגה. המערער לא ידע לומר באילו בתי כלא הוחזק או את התאריכים שבהם נעצר. לטענתו, הוא נעצר בפעם האחרונה עשרה חודשים לפני מועד הריאיון (קרי: סוף שנת 2009-תחילת שנת 2010) ולאחר מכן הוא שוחרר באדיס אבבה ושב לביתו. באפריל 2009, כך לגרסת המערער, באו שוטרים פדראליים לביתו וקראו לו לצאת. הוא הצליח להימלט דרך הדלת האחורית, אך אחיו יצא לעבר השוטרים, נורה ומת. בנקודה זו, כך לדברי המערער, הוא החליט לעזוב את אתיופיה בשל רדיפת החיילים הפדראליים. הוא אסף כסף משכניו ויצא מאתיופיה דרך העיירה מטמה לסודאן. עקב חששו שממשלת סודאן תגרש אותו חזרה לאתיופיה החליט המערער להגיע לישראל. עד כאן גרסתו.

3. בעקבות הריאיון, הומלץ לדחות את בקשת המערער למקלט, לאחר שנמצא כי הוא אינו עומד בתנאים הקבועים באמנה הבינלאומית בדבר מעמדם של פליטים משנת 1951 (להלן: אמנת הפליטים). כותב ההערכה התרשם לשלילה ממהימנותו של המערער. בין היתר, צוין כי המערער טען בתוקף שאינו דובר את השפה האמהרית, אך במהלך הריאיון החל לשוחח עם המתורגמן באמהרית וניכר היה כי הוא מבין במידה מסוימת את דבריו; עוד צוין כי טענת המערער בנוגע לפעילותו המפלגתית אינה מתיישבת עם היעדר ידע בסיסי על אודות פעילות המפלגה, ההיסטוריה שלה, דגלה, מקום מושב הנהגתה, וכיוצא באלה; בהמשך נקבע כי חששו של המערער מפני רדיפה איננו מבוסס היטב, וזאת גם אם תתקבל גרסתו בנוגע למעורבות מסוימת במסגרת מפלגתית כלשהי של בני אורומו; זאת, משום שעל רקע מידת מעורבותו כפעיל זوتر במפלגה – גם לשיטתו שלו, אין זה סביר כי הוא יהווה מטרה אישית מבחינת השלטונות. המלצת יחידת ה-RSD הועברה ליו"ר הוועדה המייעצת לענייני פליטים (להלן: הוועדה המייעצת), אשר דן בבקשה ב"סדר דין מקוצר" במתווה שיפורט בהמשך. יו"ר הוועדה המייעצת המליץ למנהל רשות האוכלוסין, ההגירה ומעברי הגבול (להלן: רשות האוכלוסין) לדחות את בקשת המערער למקלט, והאחרון אימץ המלצה זו והחליט על דחיית הבקשה. ביום 21.2.2011 הועבר למערער מכתב דחייה לבקשתו לקבלת מקלט. המערער סירב לקבל את המכתב לידיו.

4. ביום 30.6.2011 הגיש המערער עתירה מינהלית לבית המשפט לעניינים מינהליים בתל אביב-יפו נגד החלטת מנהל רשות האוכלוסין. בית המשפט לעניינים מינהליים (כב' השופטת מ' סוקולוב) דחה את עתירת המערער. ראשית, נקבע כי העתירה הוגשה בשיהוי ניכר (למעלה מארבעה חודשים מיום מתן ההחלטה בעניינו). לגופם של דברים, קבע בית המשפט כי החלטת מנהל רשות האוכלוסין מצויה במתחם שיקול הדעת הנתון לרשות המוסמכת ולא נפל בה פגם המצדיק את התערבות בית המשפט. נקבע כי קיימים קשיים בגרסתו של המערער ובהתנהלותו המחזקים את קביעת הרשות בדבר חוסר מהימנותו. בין היתר, התייחס בית המשפט לטענת המערער כי הוא אינו דובר כלל את השפה האמהרית, בעוד שבהמשך הוא ציין כי הוא מבין את דברי המתורגמן "רק לא ברמה גבוהה"; כמו-כן צוין כי המערער לא ידע פרטים מהותיים על אודות אופי הפעילות המפלגתית שלה טען, וכי לוחות הזמנים שמסר בדבר מעצרו האחרון אינם עולים בקנה אחד עם גרסתו ביחס למועד יציאתו מאתיופיה. מעבר לכך, סמך בית המשפט את ידיו על ההערכה כי גם לפי גרסת המערער, אין לקבוע כי נשקפת לו סכנה בארץ מוצאו, וזאת על רקע היותו פעיל זوتر בלבד במסגרת מפלגתית של בני אורומו. בית המשפט קמא הפנה להחלטות בתי דין להגירה בבריטניה שבהם נקבע כי מעורבות שולית במסגרת מפלגתית כאמור, אינה מביאה לרדיפה על-ידי המשטר האתיופי. עוד

נמצא כי ניתן ללמוד מהריאיון שנערך למערער כי המניע לרצונו להישאר בישראל הוא כלכלי, על רקע קשיים כלכליים של משפחתו באתיופיה. בנוסף, ציין בית המשפט כי המערער לא סיפק הסבר משכנע מדוע לא פנה בבקשה לקבלת מקלט בסודאן, למרות ששהה שם – לפי גרסתו – תקופה של כחצי שנה.

טענות הצדדים

5. המערער טוען כי הוא נרדף על-ידי השלטון באתיופיה על רקע התנגדותו שלו ושל בני משפחתו לשלטון וניסיונותיהם לקדם את זכויות בני האורומו דרך פעילות במפלגות ה-OLF (Oromo Liberation Front) ו-ONC (Oromo National Congress). לדבריו, אביו ואחיו נרצחו על רקע זה, בית המשפחה נשרף וכל רכושם נגזל מהם על-ידי השלטונות. המערער טוען כי נוכח הסכנה לחייו נמלט מביתו לאדיס אבבה, ובהמשך לסודאן. בשל חששו שמא הרשויות הסודאניות תגרשנה אותו חזרה לאתיופיה, נמלט מסודאן, דרך מצרים, לישראל.

המערער טוען כי במסגרת הליך בחינת בקשתו למקלט נפלו פגמים המחייבים עריכת שימוע חדש. לדבריו, הראיונות שנערכו לו התקיימו בשפה האמהרית, בשל היעדר מתורגמן לשפת אימו – שפת אורומו, וזאת למרות שהוא אינו דובר אמהרית ברמה טובה. הריאיון האחרון התנהל לכאורה בשפת אורומו תוך היעזרות במוחזק אחר, שאיננו מתורגמן מקצועי, וזהותו לא תועדה בכתובים. פגם זה, במיוחד שעה שהמבקש לא היה מיוצג במסגרת הליכי המקלט, יורד לשורשו של ההליך התקין ומחייב עריכת שימוע חדש.

המערער מלין בנוסף על הקביעות בדבר חוסר מהימנותו, הנובעות לשיטתו מקשיי התקשורת שנפלו בהליך הריאיון וגם מהיעדר ייצוג. עוד נטען כי יחידת ה-RSD התמקדה בסתירות ואי-דיוקים שוליים, על אף שפסיקת בתי המשפט במדינות השונות קובעת כי חוסר עקביות בעניינים שאינם נוגעים ללב טענת המקלט אינו מלמד על חוסר אמינות ואינו מצדיק דחיית הבקשה למקלט.

בצד האמור, נטען כי בית המשפט קמא התייחס לפסיקה שאינה עדכנית בכל הקשור לרדיפת פעילי OLF באתיופיה. בית המשפט קבע כאמור כי המערער היה – לכל היותר – פעיל זוטרי במסגרת מפלגתית הפועלת לטובת בני האורומו, ולכן אין זה סביר שהוא יהווה מטרה לרדיפה. לדברי המערער, בית המשפט התעלם מהרדיפה בפועל שממנה כבר סבלו המערער ובני משפחתו, וכן מפסיקה עדכנית ודו"חות בינלאומיים

הקובעים כי נשקף סיכון לרדיפה גם לאנשים שנחשדו בפעילות או באהדה ל-OLF, גם אם רמת מעורבותם בארגונים אלה היא נמוכה או אפילו כלל איננה קיימת. בנוסף, טוען המערער כי לא היה מקום ליתן משקל לכך שלא פנה בבקשה לקבלת מקלט כאשר היה בסודאן, שכן מדובר במדינה שאין בה מנגנון מקלט מוסדר.

6. המשיבים סומכים את ידיהם על פסק-דינו של בית המשפט קמא ועל ההחלטות המינהליות בעניינו של המערער.

אשר לטענות בדבר התרגום הלקוי – המשיבים טוענים כי לא ניתן לספק מתורגמן לכל ניב הקיים במדינות העולם, ולכן נעזרו במוחזק במשמורת שסייע במלאכת התרגום לשפת אורומו. בנוסף, המשיבים טוענים כי המערער מסר בתשאל הראשוני כי הוא דובר אמהרית, וכן כי במהלך הריאיון ביחידת ה-RSD הוא התחיל לדבר בשפה האמהרית עם המתורגמן וניכר היה כי הוא מבין את דבריו. ממילא, כך לשיטת המשיבים, עולה בבירור מתמלול הריאיון כי הוא הבין את תוכן השאלות וטענותיו בדבר אי הבנת ההליך נטענו ללא ביסוס. נוכח האמור, נטען כי כללי הצדק הטבעי לא נפגעו בהליך בחינת בקשת המקלט של המערער.

המשיבים טוענים כי אין עילה להתערב בקביעת הגורמים המוסמכים – שעליה סמך בית המשפט קמא את ידיו – כי לא ניתן ליתן אמון בגרסאות המערער. המשיבים חוזרים על הנימוקים שעמדו בבסיס ההחלטה המינהלית ופסק הדין של בית המשפט קמא בדבר מהימנות המערער, ומוסיפים כי בני משפחתו של המערער ממשיכים לחיות באתיופיה, ולא נטען כי אלה סובלים מהתנכלות כלשהי, והוא עצמו אף המשיך לשהות – לטענתו – כחצי שנה לאחר שעזב את ביתו מבלי שנטען כי התנכלו לו בתקופה זו.

המשיבים מדגישים כי די בקביעה בדבר חוסר המהימנות של טענת המערער לפחד מפני רדיפה כדי להשמיט את הקרקע תחת בקשת המקלט כולה. עם זאת, הם מוסיפים כי לא נפל פגם בקביעה כי לא נשקפת סכנה לשלומו של המערער אם ישוב לאתיופיה גם אם תתקבל גרסתו כמהימנה, וזאת על רקע מידת מעורבותו המועטה במסגרות המפלגתיות של בני האורומו. לדברי המשיבים, קביעה זו מעוגנת, הן בכללים המנחים של משרד הפנים הבריטי בנדון, הן בפסיקת בתי המשפט בעולם.

7. טענותיו של המערער מתחלקות לשניים: ראש אחד של הערעור נוגע לכשלים בהליך בחינת בקשתו למקלט, ובפרט – שירותי תרגום לקויים במהלך הראיונות שנערכו לו. ראשו השני של הערעור נוגע להחלטה שהתקבלה בעניינו של המערער לגופה – לרבות הקביעות בדבר מהימנותו, ועמידתו בתנאי הזכאות למקלט בהתאם לאמנת הפליטים. לדברי המערער, הפגמים הדיוניים שנפלו בהליך הראיונות שומטים את היסודות מתחת לקביעות בדבר מהימנותו ועוצמת טענותיו לרדיפה המצדיקה הגנה לפי אמנת הפליטים; שכן בהיעדר תרגום ראוי של דבריו, לא יכול היה המראיין לגבש עמדה מושכלת בעניינו. לפני שנתייחס בפירוט לסוגיית התרגום בראיונות, כאן המקום לסקור בקצרה את המסגרת המהותית והדיונית לבחינת בקשות למקלט.

8. כידוע, מדינת ישראל הינה צד לאמנת הפליטים. אמנם, הוראות האמנה והפרוטוקול המתקן לא עוגנו בחקיקה פנימית, אך אין חולק כי המדינה מחויבת בהן. באמנת הפליטים, מוגדר "פליט" כאדם "הנמצא מחוץ לארץ אזרחותו בגלל פחד מבוסס להיות נרדף מטעמי גזע, דת, אזרחות, השתייכות לקיבוץ חברתי מסוים או להשקפה מדינית מסוימת, ואיננו יכול להיזקק להגנתה של אותה ארץ או אינו רוצה בכך בגלל הפחד האמור" (סימן א' לאמנה). מדינה שהיא צד לאמנה, לא תגרש ולא תחזיר "פליט", כהגדרתו לעיל, "אל גבולות הארצות שבהן יהיו חייו או חירותו בסכנה מטעמי גזע, דת, אזרחות, השתייכות לקיבוץ חברתי מסוים או להשקפה מדינית מסוימת" (עקרון ה-non-refoulement, סימן ל"ג לאמנה). העיקרון שאין לגרש אדם למדינה שבה נשקפת סכנה לחייו או לחירותו מעוגן היטב גם בהלכה הפסוקה, והינו חלק מהדין הפנימי בישראל (ראו בג"ץ 4702/94 אל-טאיי נ' שר הפנים, פ"ד מט(3) 843 (1995)). זוהי ההגנה שאותה ביקש המערער לקבל – בקשה שנדחתה כאמור על-ידי המשיבים.

כדי לקבוע אם אדם זכאי להגנה מכוח אמנת הפליטים, נוהגות המדינות שהינן צד לאמנת הפליטים לערוך הליך בחינה, המכונה Refugee Status Determination (RSD). במדינות שאינן ערוכות לקיים את המנגנון האמור בכוחות עצמן, נעשה הדבר על ידי נציבות האו"ם לעניינים פליטים (UNHCR).

הליך ה-RSD בישראל

9. בעבר, טופלו בקשות מקלט בארץ על-ידי הנציגות המקומית של נציבות האו"ם לענייני פליטים (UNHCR), ולא על-ידי הרשויות בישראל. בקשות המקלט הוגשו

לנציגות ה-UNHCR בארץ, ועובדיה בחנו אותן בהליך המקובל, שכולל גם עריכת ראיונות למבקשי המקלט. בסיום התהליך, העבירה נציגות ה-UNHCR בארץ את ממצאיה למטה נציבות הפליטים בג'נבה. עמדת ה-UNHCR ביחס לבקשה פלונית, הועברה לרשויות בישראל. בשלב זה, נדרש שר הפנים להחליט בדבר הענקת אשרה מתאימה למבקש המקלט.

10. בשנת 2001, הוחלט על שינוי ההליך תוך הגברת מעורבות הרשויות בישראל בתהליך בחינת הבקשות. במסגרת נוהל שפורסם באותה שנה על ידי המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (ייעוץ) דאז (מ' מזוז) (נוהל הסדרת הטיפול במבקשי מקלט בישראל, שמספרו 5.2.0012), נקבע כי בקשות מקלט תוספנה להיבדק על-ידי נציגות ה-UNHCR בארץ, אך מסקנות בדיקה זו תועברנה לעיון ועדה בין-משרדית מייעצת לשר הפנים שקמה לעניין זה, ובה חברים נציגים של משרד החוץ, משרד המשפטים ומשרד הפנים. בנוהל נקבע כי נציג ה-UNHCR יוזמן ככלל להיות נוכח ולהשתתף בחלק הפתוח של דיוני הוועדה. עוד נקבע כי בראשה של ועדה זו יעמוד משפטן, שהוא שופט בדימוס או משפטן בכיר חיצוני אחר. לאחר שהוועדה תקבל לידיה את ממצאי בדיקת נציגות ה-UNHCR ביחס לבקשה פלונית, ותגבש המלצתה בנדון, תועבר זו להחלטת שר הפנים. בסעיף 8 לנוהל מצוין כי לאחר תקופת ניסיון של כשנה בהפעלת ההסדר, תיבחן בחיוב האפשרות לעגנו בחקיקה או בתקנות. הנוהל תוקן בשנת 2005, כך שגם קביעה של נציבות האו"ם כי בקשה פלונית שאינה מבססת, ולו לכאורה, עילה לקבלת מעמד ויש לדחותה על הסף – שבתחילה לא דרשה אישור נוסף של מי מרשויות המדינה – הועברה לעיון הוועדה המייעצת ולהחלטת שר הפנים או מי מטעמו. בשנת 2008, עודכן הנוהל בשנית (נוהל הטיפול במבקשי מקלט מדיני בישראל ובמי שהוכרו כזכאים למקלט מדיני בישראל על-ידי שר הפנים, מס' 5.2.0012, 16.11.2008).

11. בשנת 2008, החל – בתיאום עם נציבות האו"ם לפליטים – תהליך הדרגתי של העברת הטיפול בבקשות המקלט מנציגות ה-UNHCR בארץ לידי משרד הפנים (ראו גם: בג"ץ 7302/07 מוקד טיוע לעובדים זרים נ' שר הביטחון, פסקה 8 (לא פורסם, 7.7.2011); ע"א 9656/08 מדינת ישראל נ' סעידי, פסקה 28 (לא פורסם, 15.12.2011)). ביום 2.1.2011, נכנס לתוקפו נוהל חדש לבחינת בקשות למקלט – נוהל "הטיפול במבקשי מקלט בישראל" (להלן: הנוהל החדש). יוער כי העברת הבדיקה בבקשות המקלט לידי משרד הפנים קדמה לפרסום הנוהל החדש, כך שבתקופת הביניים (שבה עוסק גם הערעור שלפנינו) לא היה בנמצא נוהל עדכני (ראו בג"ץ 8993/09 המרכז לקידום פליטים אפריקאיים נ' שר הפנים (לא פורסם, 3.11.2010)). לפי הנוהל החדש, הבקשות למקלט מועברות עם הגשתן ליחידת הזיהוי והרישום ברשות האוכלוסין, שעורכת רישום וסינון

ראשוני של הבקשות על-ידי ריאיון בסיסי (תשאול) של מבקשי המקלט (סעיפים 2 ו-3 לנוהל החדש). בסמכותה של יחידה זו להמליץ לדחות על הסף בקשות מסוימות שאינן מגלות עילה (סעיף 4 לנוהל החדש). בקשות שאינן נדחות על הסף מועברות ליחידת ה-RSD ברשות האוכלוסין. לאחר ריאיון מקיף (ריאיון עומק) שנערך למבקש על-ידי מראיין המוסמך לכך, מתקבלת החלטה בדבר המשך הטיפול בבקשה (סעיף 5 לנוהל החדש). כאן המקום לציין כי המראיינים ביחידת ה-RSD עוברים הכשרה שמועברת בעיקרה על-ידי נציבות האו"ם לפליטים. במסגרתה, עוברים המועמדים לתפקיד הדרכות בהתייחס לעריכת ראיונות למבקשי מקלט, בחינת הבקשות במישור העובדתי והמשפטי ואופן גיבוש ההמלצות. אם חוות דעתו של המראיין המוסמך היא כי המבקש איננו אמין, טענותיו חסרות בסיס וכיוצא באלה, הוא רשאי להעביר את מסמכי הבקשה עם המלצה לדחייה, בהליך מקוצר, ליו"ר הוועדה המייעצת (סעיף 6 לנוהל החדש). אם יו"ר הוועדה המייעצת סבור כי דין הבקשה להידחות, הוא יעבירה למנהל רשות האוכלוסין לשם דחייתה. מנגד, אם מי מהגורמים שצוינו סבור כי אין לדחות את הבקשה על הסף או בהליך מקוצר – היא תועבר לדיון לפני מליאת הוועדה המייעצת (סעיף 7 לנוהל החדש). המלצת הוועדה המייעצת תועבר לשר הפנים לשם קבלת ההחלטה בבקשה – אם להכיר במבקש כפליט או לדחות את בקשתו.

התרגום בראיונות RSD

12. מדינת ישראל מחויבת לוודא כי ראיונות ה-RSD מתנהלים בשפה שאותה דובר מבקש המקלט ובמידת הצורך להיעזר בשירותיו של מתורגמן. כפי שנראה להלן, דרישה זו מעוגנת כיום בנהלי משרד הפנים העוסקים בהליך בחינת בקשות למקלט בישראל, אך להשקפתי היא נובעת בראש ובראשונה מעקרונות כלליים של המשפט המינהלי, ובראשם השמירה על זכות הטיעון המוקנית למי שעלול להיפגע מהחלטה מינהלית, והצד השני של המטבע – חובת השימוע המוטלת על הרשות. החובה המוטלת על הרשות המינהלית ליתן לפרט הזדמנות נאותה להשמיע את טענותיו בפניה שעה שהוא עתיד להיפגע מהחלטה בעניינו, היא עקרון יסוד במשפט המינהלי בישראל, כחלק מכללי הצדק הטבעי ועקרון ההגינות המינהלית ((יצחק זמיר הסמכות המינהלית כרך ב 1147 (2009); בג"ץ 3/58 ברמן נ' שר הפנים, פ"ד יב 1493 (1958)). ההזדמנות להשמיע טענות צריכה להיות הוגנת, בהתחשב במכלול נסיבות העניין (בג"ץ 6824/07 מנאע נ' רשות המיסים, פסקה 42 וההפניות שם (לא פורסם, 20.12.2010); בג"ץ 3194/10 צוריאנו נ' שר הביטחון, פסקה 2 לפסק-דין (לא פורסם, 23.3.2011)). ברי כי ככל שהפגיעה הנטענת על-ידי הפרט היא קשה יותר, כן יורחב היקפה של זכות הטיעון (בג"ץ 7805/00 אלוני נ' מבקרת עיריית ירושלים, פ"ד נז(4) 577, 599 (2001); זמיר, בעמ' 1172). אמנם, זכות הטיעון עוגנה,

היסטורית, בפסיקה המתייחסת ל"אזרח" (בג"ץ ברמן לעיל, בעמ' 1508), אך ברבות השנים, הורחבה תחולת כלל זה, בנסיבות מתאימות, גם ביחס למי שאינו אזרח ועתיד להיפגע מן ההחלטה המינהלית (ראו למשל ע"ם 1038/08 מדינת ישראל נ' געאביץ, פסקה י"ט לפסק-דינו של השופט א' רובינשטיין (לא פורסם, 11.8.2009)). אין חולק בדבר חשיבותה של זכות הטיעון בענייננו – בחינת בקשתו של אדם לקבל מקלט. הזכויות המוטלות על הכף במסגרת בחינת בקשתו של אדם למקלט הן זכויות האדם הגרעיניות והבסיסיות ביותר, ובראשן הזכות לחיים, הזכות לשלמות הגוף והזכות לחירות. קבלת החלטה שגויה בנדון יכולה להביא לתוצאות הרות אסון – גירושו של אדם למקום שבו הוא צפוי לרדיפה ונשקפת סכנה לחייו או לחירותו. כפי שראינו, במסגרת הליך בחינת בקשתו של אדם למקלט בישראל ניתנת לו הזדמנות להשמיע את דברו בראיון מעמיק, ועל כך אין חולק. השאלה העומדת במוקד ערעור זה היא אם ניהול ריאיון תוך שימוש בשירותיו של אדם שאינו מתורגמן בהכשרתו, נותן למרואיין הזדמנות הוגנת וראויה להשמיע את דברו.

13. כדי לקיים ריאיון שעל יסודו ניתן יהיה לגבש מסקנות מוצקות בדבר מהימנות מבקש המקלט ועמידתו בתנאים הקבועים באמנת הפליטים, נדרש כי המרואיין יצליח לגשר על פער השפה בינו לבין המרואיין, מבקש המקלט. לשם כך נדרשים שירותי תרגום הולמים. בע"פ 8974/07 לין נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 3.11.2010) (להלן: עניין לין) התייחס השופט י' דנציגר בהרחבה לנחיצותו של תרגום אפקטיבי לנאשם בפלילים שאינו דובר את השפה שבה מתנהל הדיון בעניינו. בין היתר צוין כי "תרגום ההליכים המשפטיים מהווה נדבך חשוב בצורך לקיום הליך הוגן", וכי "היעדר תרגום, ובכלל זה היעדר תרגום אפקטיבי, פוגע בזכויות היסוד של בעל דין...". דברים דומים נאמרו שם ביחס לתרגום במהלכה של חקירה משטרתית (שס, בפסקה 7). לכאורה, קשה למתוח סימן שוויון בין הזכויות הדיוניות של נחקר או נאשם בפלילים לבין אלה המוקנות לפרט שבקשתו נידונה במסגרת של הליך מינהלי. שכן הראשון נאבק על חפותו וחירותו, ואם תיפגענה זכויותיו הדיוניות, הוא עלול למצוא עצמו כלוא מאחורי סורג ובריח על לא עוול בכפו. אלא שבשל התוצאות הקשות שיכולות לנבוע מהחלטה שגויה ביחס לבקשה למקלט – החזרתו של אדם למקום שבו הוא נרדף – נראה כי הדברים יפים – בשינויים המחויבים – גם לענייננו, והחובה לספק תרגום הולם אינה יכולה להיות שנויה במחלוקת.

מהו תרגום הולם? כדי ליתן מענה לשאלה זו נבחן את אמת המידה הקבועה בנהלי משרד הפנים, וכן נעמוד על אמות המידה שקבעה נציבות האו"ם לפליטים בנדון.

14. נהלי משרד הפנים מתייחסים אך בקצרה לסוגיית התרגום בריאיונות ה-RSD. הנוהל החדש – שנכנס לתוקפו לאחר ההליך נושא ערעור זה – קובע כי שני הראיונות (הבסיסי והמקיף) שנערכים למבקשי המקלט במסגרת הליך בחינת בקשתם ייערכו ב"שפה הרשמית של מדינת אזרחותו של המבקש אותה דובר המבקש, או בכל שפה אחרת המובנת לו, ובמידת הצורך הראיון ייערך באמצעות מתורגמן" (סעיפים 3(ב)(1) ו-5(ד) לנוהל החדש). בהמשך, קובע הנוהל החדש כי המתורגמנים שבשירותיהם ניתן להיעזר בריאיונות הללו הם "עובדי היחידה או יוזמנו מחברת מתורגמנים ידועה שעמה התקשרה המדינה". הנוהל הקודם לא כלל כל התייחסות לשאלת התרגום, שכן באותה עת – כאמור – נערכו הראיונות על-ידי נציבות האו"ם לפליטים ולא על-ידי משרד הפנים.

(ב) המלצות והנחיות נציבות האו"ם לפליטים

15. הואיל וריאיונות ה-RSD הועברו לאחריות המשיבים מידי נציבות האו"ם לפליטים אך לאחרונה, נראה כי יהיה זה נכון ללמוד מניסיונה של הנציבות אשר משקף נסיון בינלאומי מצטבר, על דרך בחינת המלצותיה ונהליה הפנימיים. כל זאת, כדי שיהיה בידנו גם כלי השוואתי לבחינת אמת המידה הראויה בכל שאמור בשירותי התרגום הנדרשים בשלב הריאיון שנערך לאדם המבקש מקלט.

16. המלצת נציבות האו"ם לפליטים היא לספק למבקש המקלט מתורגמן כשיר במסגרת הליך בחינת בקשתו למקלט: "[P]rocedures for the determination of refugee status should satisfy the following basic requirements: ... The applicant should be given the necessary facilities, **including the services of a competent interpreter**, for submitting his case to the authorities concerned ..." (UN High Commissioner for Refugees, *Determination of Refugee Status*, No. 8 (XXVIII) (1977), available at: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae68c6e4.html> (ההדגשה נוספה – ע' פ').)

בנהלים הפנימיים של נציבות האו"ם לפליטים מופיעות הנחיות מפורטות למדי בנוגע לטיב שירותי התרגום שיש לספק במסגרת הליך בחינת הבקשות למקלט. ככלל, למבקשי מקלט תהיה גישה לשירותיהם של מתורגמנים מיומנים ומוסמכים ("trained and qualified"), בכל שלבי בחינת בקשותיהם.

UN High Commissioner for Refugees, *Procedural Standards for* (ראו: *Refugee Status Determination Under UNHCR's Mandate* (2003), available at: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/42d66dd84.html>, בפסקה 2.5.1 (להלן: *UNHCR's Procedural Standards*).

תכני ההכשרה למתורגמני ה-UNHCR מפורטים אף הם בנהלי הנציבות, וכוללים הדרכות הנוגעות לסוגיות של מקלט והמינוח הלשוני הקשור אליהן; הדרכות על חשיבות התרגום המדויק של התרגום בהליך ה-RSD ונפקותו במסגרת הערכת המהימנות; חובת השמירה על סודיות הפרטים שמוסר מבקש המקלט; הימנעות מהטיה בתרגום לטובת המרואיין או לרעתו, וכיוצא באלה (שם, בפסקה 2.5.4). על איכות שירותי התרגום, והתאמת המתורגמנים למשימה, מופקד מפקח מטעם הנציבות (שם, בפסקה 2.5.7). ככלל, שירותי התרגום יסופקו על-ידי מתורגמנים המועסקים על-ידי הנציבות, אך כאשר הדבר לא מסתייע, המראיין מונחה לנקוט באמצעים המתאימים כדי להעריך את טיב שירותי התרגום שעומד לרשותו בנסיבות העניין ולהביא לשיפור איכותו באמצעות הנחיית המתורגמן באשר לטיב השירות שהוא צריך לספק. הנחיה נוספת של הנציבות היא כי ייעשה כל מאמץ כדי שהמתורגמן לא יהיה מבין בני משפחתו של המרואיין, וכן כי לא ייעשה שימוש בעורכי דין או בגורמי ייצוג משפטי אחרים כמתורגמנים בראיונות ה-RSD. בנוסף, מומלץ כי מבקשי מקלט ופליטים אחרים (שאינם מתורגמנים שעברו הכשרה מתאימה) לא יתבקשו לספק שירותי תרגום בהליכי RSD, אלא אם כן אין אמצעי אחר לתקשר עם המרואיין. גם במצב זה, מודגש כי יש לצמצם את ההיעזרות בתרגום כאמור לשלב התשאול הראשוני, ולעשות כל מאמץ כדי לספק מתורגמן הולם לשלבי ההמשך בתהליך בחינת הבקשה. עוד מצוין כי יש לשאול את המרואיין אם הוא מסכים לכך ששירותי התרגום יסופקו באמצעות מבקש מקלט או פליט אחר (שם, בפסקה 2.5.2).

הגם שסוגיית התרגום זכתה להתייחסות נרחבת בנהלי נציבות האו"ם לפליטים, אשוב ואדגיש כי המחויבות שעליה עמדנו לספק שירותי תרגום הולמים במסגרת ראיונות ה-RSD מעוגנת – כאמור – בראש ובראשונה בדין הישראלי הפנימי.

מן הכלל אל הפרט

17. המשיבים טוענים כי הם אינם יכולים לספק תרגום לשפת האורומו משום שאין בקרב עובדי היחידה או בחברת המתורגמנים שעמיה התקשרו בחוזה להספקת שירותי תרגום, מתורגמנים לשפה זו. טענה זו אינה יכולה להתקבל. אמנם, בפסיקת בית המשפט לעניינים מינהליים שאליה הפנו המשיבים בסיכומיהם צוין כי "המשיב אינו יכול לספק

מתורגמן לכל שפה שבטית המדוברת בכל אחת מפנינות העולם" (עת"מ (מינהליים מרכז) 36890-02/11 מומני נ' משרד הפנים (לא פורסם, 19.9.2011); ראו גם: עת"מ (מינהליים י-ם) 18426-05/11 מאמז' נ' משרד הפנים (לא פורסם, 20.12.2011)). ואכן אין לצפות כי המשיבים יעמידו לרשותם מתורגמנים לכל אחד ואחד מבין אלפי השפות והניבים המדוברים בעולם. דא עקא, ששפת אורומו איננה ניב נידח, כי אם שפת אימם של כשליש מאזרחי אתיופיה, מדינת הנמצאת ב"טבעת החיצונית" של מדינת ישראל, ומדינת המוצא של רבים מבין אלה המגיעים מדי יום ביומו לגבולה הדרומי של ישראל. לכך יש להוסיף כי חלק לא מבוטל מבין מבקשי המקלט מאתיופיה הם בני אורומו, על רקע טענות לרדיפתם של פעילים במסגרות המפלגתיות התומכות בקידום זכויותיהם של בני קבוצה אתנית זו (ראו למשל: עניין מומני ועניין מאמז' הנזכרים לעיל; עת"מ (מינהליים י-ם) 53025-07/11 טבקה נ' משרד הפנים (לא פורסם, 7.3.2012); עת"מ (מינהליים י-ם) 729-09/11 סלומון נ' שר הפנים (לא פורסם, 26.12.2011); עת"מ (מינהליים ת"א) 2028/05 באלכה נ' משרד הפנים (לא פורסם, 8.6.2006)). אמנם חלק מאלה דוברים את השפה האמהרית, או שפות אחרות, ברמה שמאפשרת לנהל "ריאיון עומק". אבל אין זה המצב ביחס לכולם. אין חולק כי המערער שלפנינו הוא בעל ידיעות מסוימות בשפה האמהרית, אבל ניתן להטיל ספק בשאלה אם אכן אפשר לנהל ריאיון עומק לשם בחינת בקשה למקלט כאשר המבקש אינו שולט אלא שליטה בסיסית בשפה. אכן, לעתים לא יהיה מנוס מניהול ריאיון גם כאשר "שפת התקשורת" בין הצדדים אינה שפה שבה שולט המרואיין שליטה מלאה. כך, למשל, אם לא ניתן באמצעים סבירים להשיג מתורגמן לשפתו של המרואיין. עם זאת, גם במצב כזה – על המראיין לנקוט בכלל האמצעים כדי לוודא שהמסרים יועברו מצד לצד בצורה בהירה ככל הניתן, ושפרוטוקול הריאיון – שעל בסיסו תגובש ההחלטה המינהלית – ישקף נאמנה את הדברים. כפי שצוין לעיל, אין זה סביר שמדינת ישראל לא מספקת מתורגמן לאותם מבקשי מקלט בני קבוצת האורומו שאינם שולטים ברמה מספיקה בשפות אחרות. יוער כי בדיון שהתקיים לפנינו, ציינה באת כוחו המלומדת של העותר כי יש בישראל אנשים הכשירים לשמש כמתורגמנים לשפת אורומו, ואף הציעה לסייע למשיבים לאתרם במידת הצורך.

18. נחזור לענייננו. הריאיון העיקרי (המכונה בנוהל החדש "ריאיון מקיף" או "ריאיון עומק") נערך למערער ביום 13.10.2010. לריאיון לא הוזמן מתורגמן מקצועי לשפת אורומו אלא לשפה האמהרית (מר ברוך יאסו מחברת "פרוטוקול"). עם זאת, לאחר שהמערער שב וטען כי הוא אינו דובר אמהרית, הובא למקום "מתרגם לשפת האורומו" (עמ' 3 לטופס הריאיון). זהותו של המתרגם אינה מצוינת בטופס, אך כפי שעלה מסיכומי הצדדים, מדובר במוחזק במשמורת אחר הדובר את שפת אורומו, ולא במתורגמן שזו הכשרתו (סעיף 9 לסיכומי המשיבים). כפי שצוין לעיל, נציבות האו"ם לפליטים מזהירה

מפני היעזרות במבקשי מקלט אחרים לשם תרגום הריאיון, הן בשל היעדר הכשרה מתאימה, הן בשל חשש לניגוד עניינים במקרים מסוימים. גם להשקפתי אין מדובר במצב תקין ויש להימנע מכך ככל הניתן. טענתו של המערער כי אינו דובר אמהרית הייתה ידועה חודשים רבים לפני מועד ריאיון העומק. כבר בדו"ח התשאל מיום 27.4.2010 נכתב כי הריאיון "לא נעשה בשפת הנתין [המערער] כי לא היה מתרגם", וכי "הנתין [המערער] מדבר אורומו ולכן לא היה אפשר לתקשר עימו, צריך לעבור שימוע חוזר בשפתו". בפרוטוקול שימוע חוזר מיום 10.6.2010, מצוין שוב כי "המערער] הובא לשימוע חוזר על מנת להשמיע טענותיו, אך [הוא] דובר שפת אורומו, אין באפשרותי לתקשר עימו [...] יש לפעול על-מנת למצוא מתורגמן דובר השפה". אף בדיון בבית הדין למשמורת ציין הדיין כי "המתורגמנית אינה מצליחה לתקשר עם המוחזק" (פרוטוקול הדיון מיום 29.4.2010). כך גם בדיונים הנוספים בבית הדין למשמורת שהתקיימו ביום 6.6.2010 ו-2.8.2010. בפרק הזמן שחלף ממועד התשאל הראשוני (27.4.2010) ועד לריאיון העומק (13.10.2010) – למעלה מחמישה חודשים, ניתן היה לפעול לשם השגת מתורגמן מקצועי לשפתו של המערער, ולא להסתפק בשירותיו החלקיים של מוחזק אחר. זאת ועוד, גם כאשר אין מנוס אלא להשתמש בשירותיו של מתורגמן שאינו מקצועי (למשל, בתשאל ראשוני שנערך "בשטח" כדי לברר את זהות המתושאל ופרטים בסיסיים נוספים), יש לעשות כל מאמץ להסביר למתורגמן את מהות ההליך, חשיבות התרגום וכן הלאה. דברים ברוח דומה העיר השופט י' דנציגר בעניין לין, שבו אחת מחקירותיו במשטרה של אזרח סין החשוד ברצח התנהלה באמצעות מתורגמן-לעת-מצוא, בעל מזנון למכירת אוכל סיני בקרבת מקום (שס, בפסקה 10). במקרה שלפנינו, שמו של המתורגמן-לעת-מצוא אף לא נרשם בפרוטוקול הריאיון, ורק במסגרת הדיון המשפטי התברר כי מדובר באדם המוחזק במשמורת. למותר לציין כי הריאיון עם המערער לא הוקלט בתיעוד קולי, ולכן אין ביכולתנו לבחון אם יש ממש בטענותיו בדבר התרגום הלקוי של הדברים שהוחלפו בין הצדדים.

19. נוכח תשתית עובדתית זו, לא שוכנעתי כי הריאיון שהתנהל ביחידת ה-RSD אכן איפשר למערער לשטוח את טענותיו בצורה בהירה, וכי לא נפלו בו אי הבנות מהותיות, כאלה שיש בהן כדי להשפיע על הערכת המהימנות שבוצעה על בסיס אותו ריאיון. אכן, אין לחדד כי מהדברים שכן עלו במסגרת הראיונות שנערכו, כמו גם מפרוטוקולי הדיונים בבית הדין למשמורת והמסמכים השונים שצורפו לכתבי הצדדים, עולה כי יהיה על המערער לחצות משוכה לא קלה כדי להוכיח את מהימנות טענותיו. בין היתר, ניתן לזקוף לחובתו את טענתו המקורית כי הוא אינו דובר אמהרית כלל (בעוד שגם הוא מודה כי הוא שולט שליטה מסוימת בשפה, והוא הצליח לתקשר ברמה בסיסית עם המתורגמן בשפה זו במהלך הריאיון); עוד יש לציין את טענתו הראשונית, שאין בה ממש, כי הוא

אזרח אריתריאה; ניתן גם לזקוף לחובתו גם את תשובותיו החסרות והסותרות במסגרת הריאיון ביחידת ה-RSD (תוך מתן משקל להיבט התרגום שעליו עמדנו בהרחבה). עם זאת, אני סבור כי יש ליתן למערער הזדמנות נוספת לשטוח את טענותיו לפני המשיבים, בריאיון מקיף חדש, והפעם תוך היעזרות במתורגמן לשפת אורומו. בצד האמור יודגש, במאמר מוסגר, כי לא כל טענה בדבר פגמים בתרגום מצדיקה עריכת ריאיון נוסף, ולמותר לציין שכל מקרה נבחן על רקע נסיבותיו הפרטניות.

לאחר הריאיון הנוסף שיתקיים, תישקל בשנית בקשת המקלט של המערער, על רקע כלל הנתונים הרלוונטיים, ותתקבל בה החלטה חדשה. יודגש כי אינני נוקט עמדה בשאלת מהימנות טענותיו של המערער או בשאלת קיומה של עילת הגנה מכוח אמנת הפליטים ככל שטענותיו תימצאנה מהימנות. אשר לעניין אחרון זה – המשיבים הדגישו כי החלטתם לא נסמכה רק על הקביעה כי המערער אינו מהימן, שכן נקבע כי ממילא אין הוא זכאי להגנה מכוח אמנת הפליטים אף אם תתקבל גרסתו כמהימנה. המשיבים קבעו – ובית המשפט קמא לא מצא להתערב בקביעה זו – כי היקף חברותו הנטענת של המערער ב-OLF היא כה שולית, עד כי אין חשש לרדיפה אישית נגדו אם יחזור לאתיופיה. אכן, המערער לא טען כי נטל חלק פעיל במיוחד במסגרת מפלגתית של בני האורומו, ויש לקחת נתון זה במכלול השיקולים בבחינת בקשתו (אם טענה זו תימצא מהימנה). עם זאת, לא על כך בלבד התבססה טענתו לרדיפה. המערער טען כי על רקע השתייכותו הפוליטית, מצא אחיו את מותו מידיהם של חיילים שהגיעו לבית המערער וקראו לו לצאת. יודגש כי אינני נוקט עמדה גם בשאלת מהימנות טענה זו, אך אם זו תתקבל כמהימנה, לא ניתן, על פני הדברים, לשלול את טענת הרדיפה. ודוק: אפילו נלך לשיטת בית המשפט קמא, ונניח כהנחה עובדתית כי פעילים זוטרים ב-OLF אינם סובלים מרדיפה באתיופיה, הרי שכאשר עולה טענה לרדיפה אישית בפועל (ולא פוטנציאל לרדיפה גרידא), וזו נמצאת כמהימנה, נדמה כי לא ניתן להסתפק בהנחה הכללית. הדברים יפים גם ביחס לנפקות העובדה שהמערער לא פנה לנציבות האו"ם בסודאן בבקשת מקלט. גם נתון זה צריך להישקל במכלול השיקולים, אין בנתון זה כשלעצמו כדי לשלול מניה וביה את טענתו לרדיפה בארץ המוצא. כל מקרה – ונסיבותיו.

הערות נוספות בנוגע לתרגום ראיונות ה-RSD

20. שימוש בשירותיו של מתורגמן כשיר אינם פותרים את כל קשיי התקשורת שעלולים לצוץ. פעמים רבות עולות טענות בדבר פגמים בתרגום בראיונות של מבקשי מקלט, וזאת אפילו כאשר אין בפי המבקש טרוניה על כשירותו העקרונית של המתורגמן לספק את שירותי התרגום הנדרשים (ראו, למשל: מוקד סיוע לעובדים זרים "עד שייאטם

ליבנו – הליכי מקלט בישראל" 33 (כתיבה: עו"ד יונתן ברמן, 2012) www.hotline.org.il/hebrew/pdf/asylum_procedures_2012_heb.pdf. אף תרגום איננו מושלם. מטבע הדברים, כאשר מבקש המקלט איננו מתקשר במישרין עם המראיין, והצדדים לשיחה נדרשים להיעזר בשירותיו של מתורגמן, נפגמת בהירות המסרים המועברים מצד אחד למשנהו. הדברים נכונים גם אם מדובר במיומן שבמתורגמנים. אך טבעי הוא כי תהיינה אי-הבנות מסוימות וחוסר דיוקים, הנובעים מן ההבדלים בין השפות, קצב השיחה לעומת קצב התרגום, טעויות בלי משים של המתורגמן וכיוצא באלה. כמו-כן, במקרים מסוימים המתורגמן אף עלול להיות בעל הטיות – מדעת או שלא מדעת – נגד מבקש המקלט או בעדו, שישפיעו על אופן העברת המסרים בין הצדדים לריאיון. בשל הקשיים האמורים, על המראיין הנעזר בשירותי מתורגמן מוטלת חובה לוודא כי שאלותיו מועברות בבהירות למתורגמן, וכי תשובות המראיין ברורות כדי צורכן, כדי למנוע מצב של "טלפון שבור". בהמשך, בבואם של המראיין והגורמים המוסמכים לבחון את דבריו של מבקש המקלט ותשובותיו לשאלות המראיין כפי שנרשמו בפרוטוקול הריאיון, עליהם לזכור כי לא מן הנמנע שפרטים כאלה ואחרים ודקויות מסוימות "אבדו בתרגום", והדברים נכונים גם ביחס לשלב הביקורת השיפוטית.

21. במאמר מוסגר אציין כי צעד חשוב שניתן לנקוט כדי לאפשר ביקורת טובה יותר על ההליך (ובשאלת התרגום ההולם בפרט) הוא הקלטת הראיונות עם מבקשי המקלט בתיעוד קולי (השוו גם המלצת נציבות האו"ם לפליטים: *UNHCR's Procedural Standards*, בפסקה 4.3.8). התועלת הטמונה בכך היא רבה. מבקש המקלט לא יוכל להעלות טענות בעלמא בדבר פגמים בתרגום, כאשר יש בנמצא הקלטה של רב-השיח בין המראיין, המתורגמן לבינו. בנוסף, הביקורת השיפוטית על ההליך תהיה טובה יותר, כאשר הצדדים יוכלו להציג את התייחסויותיהם המפורטות לדברים שנאמרו במסגרת הריאיון. התועלת שניתן להפיק מהקלטת הראיונות וקיומו של תיעוד מדויק אינה מוגבלת רק למישור התרגום, שכן ניתן יהיה לעשות בה שימוש במסגרת הטיפול וקבלת ההחלטה בבקשת המקלט על-ידי הגורמים המוסמכים, ולשם ביקורת אפקטיבית על ההליך בכללותו. הצעה ברוח זו הועלתה במסגרת עת"מ (מינהליים מרכז) *Shwe 5462-05/11* משרד הפנים (לא פורסם, 25.10.2011), כאשר מבקשת מקלט, אזרחית בורמה, ביקשה לאפשר לה להקליט בתיעוד קולי את הריאיון שייערך לה ביחידת ה-RSD. כב' השופט ר' אמיר קיבל את בקשתה, אך מצא להציע למשרד הפנים להקליט מיוזמתו את הריאיון. המדינה הגישה בקשת רשות לערער על החלטה זו (בר"ם 8303/11), אך זו נמחקה לאחר שהצדדים הסכימו כי המדינה תקליט את הריאיון שייערך ותעביר את העתק ההקלטה למרואיינת לאחר מתן ההחלטה בבקשת המקלט (החלטה מיום 21.11.2011). במסגרת הליך אחרון זה, הודיעה המדינה כי היא תבחן אפשרות לעגן את נושא ההקלטה במסגרת

הנוהל לטיפול בבקשות מקלט (הודעת המדינה מיום 16.11.2011). יוער כי נוכח ההתפתחויות הטכנולוגיות של השנים האחרונות, העלות הכספית הכרוכה בהקלטת הראיונות בתיעוד קולי היא שולית, בעוד שהתועלת בתיעוד זה – כפי שצוין – היא רבה (השוו, בשינויים המחויבים, להערת בע"א 4138/09 בנק לאומי למשכנתאות בע"מ נ' קובסי (לא פורסם, 12.12.2011)). יצוין כי אילו הייתה בנמצא הקלטה קולית של הריאיון שנערך למערער (והצדדים היו יכולים להגיש את התייחסויותיהם ביחס להקלטה זו), ניתן היה לבחון את טענות הצדדים בדבר תקינות התרגום, בלא שיהיה צורך בקיומו של הליך נוסף: לקבוע אם נפלו בו פגמים מהותיים, וכן לבחון אם לפגמים אלה צריכה להיות השלכה על דין ההחלטה המינהלית נושא הערעור. לשון אחר – ההקלטה תסייע הן לשמירה על זכויות מבקשי המקלט, הן לתקינות ההליך המינהלי ואפקטיביות הביקורת השיפוטית. אוסיף כי האפשרות העקרונית להקליט את ראיונות ה-RSD לא עלתה בדיון בענייננו והצדדים לא השמיעו טענות לעניין זה, ולכן הדברים נאמרים בהליך זה בגדר אמרת אגב בלבד.

אחר כתיבת הדברים האלה – במסגרת דיון שהתקיים ביום 9.5.2012 בעצ"ם 2431/12 משרד הפנים נ' אמארש, ציינה באת-כוח המדינה, עו"ד יוכי גנסין, כי התקבלה החלטה על עיגון נושא ההקלטה בנהלי משרד הפנים, כך שהמדינה תקליט את ראיונות ה-RSD ותמסור העתק למבקש המקלט ככל שהדבר יידרש. צעד זה, כך ניתן לקוות, יביא לתוצאה הרצויה שעליה עמדנו לעיל.

סיכומם של דברים: אציע אפוא לחבריי לקבל את הערעור כמפורט בפסקה 19 לעיל, כך שפסק דינו של בית משפט קמא, כמו גם החלטת המשיבים בנוגע למערער יבוטלו. למערער ייערך ריאיון נוסף ביחידת ה-RSD תוך היעזרות במתורגמן לשפת האורומו ותתקבל החלטה חדשה בענייננו.

בנסיבות העניין לא הייתי עושה צו להוצאות.

ש ו פ ט

השופט י' עמית:

אני מסכים.

ש ו פ ט

דבריו הכלליים של חברי השופט ע' פוגלמן בנושא התרגום מקובלים עלי לחלוטין, ואני מסכימה גם לעמדתו של חברי כי ייערך לעותר שימוע נוסף בשפת האורומו. זאת מבלי לקבוע מסמרות בעניין מידת שליטתו של המערער בשפה האמהרית, ובעניין משמעות הדברים שאמר בשפה זו. לעניין זה טענותיה של המדינה שמורות לה ככל שיהיה צורך בדבר לאחר ההחלטה החדשה.

שופטת

הוחלט כאמור בפסק-דינו של השופט ע' פוגלמן.

ניתן היום, כ"ב באייר התשע"ב (14.5.2012).

שופט

שופט

שופטת